

Parenteral nutrition

Leg Dietist Maria Bengtsson

Överläkare Lars Ellegård

Enheten för Klinisk Nutrition

Sektionen för endokrinologi, diabetes och metabolism

Sahlgrenska Universitetssjukhuset

Lars.Ellegard@vgregion.se 031 7863725

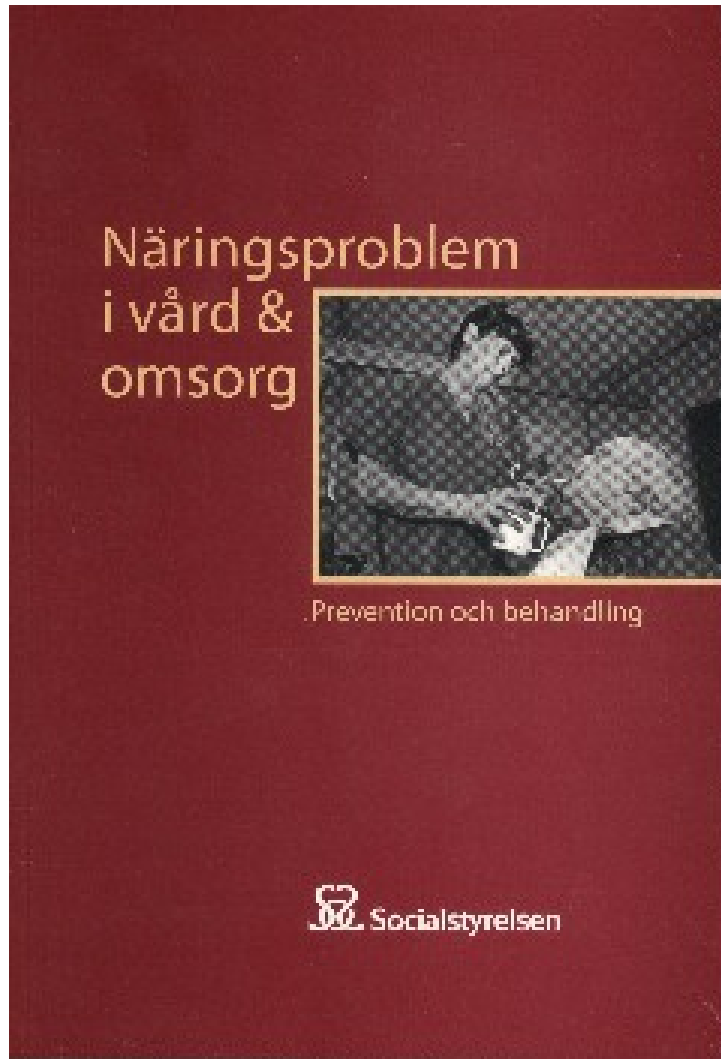
Maria.T.Bengtsson@vgregion.se 031 342xxxx

Disposition

- Inledning, malnutrition&sjukdom L
- Definitioner, indikation och KI M
- Bedömning av behov vid PN M
- Start av PN i praktiken M
- Monitorering L
- Komplikationer L
- RFS L
- Praktiska frågor om PN M+ L

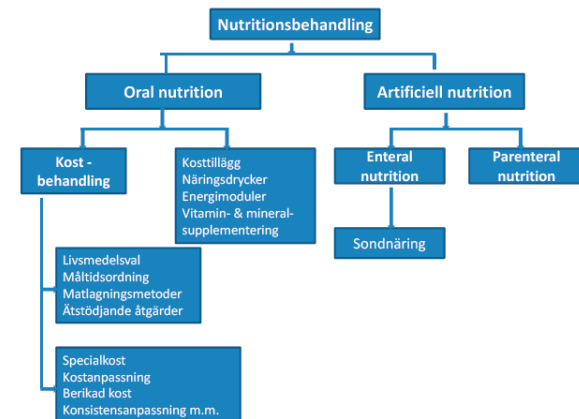
SoS-rapport 2000:11

SoS publikation 2011-9-2

Näring för god vård och omsorg

en vägledning för att förebygga och behandla
undernäring

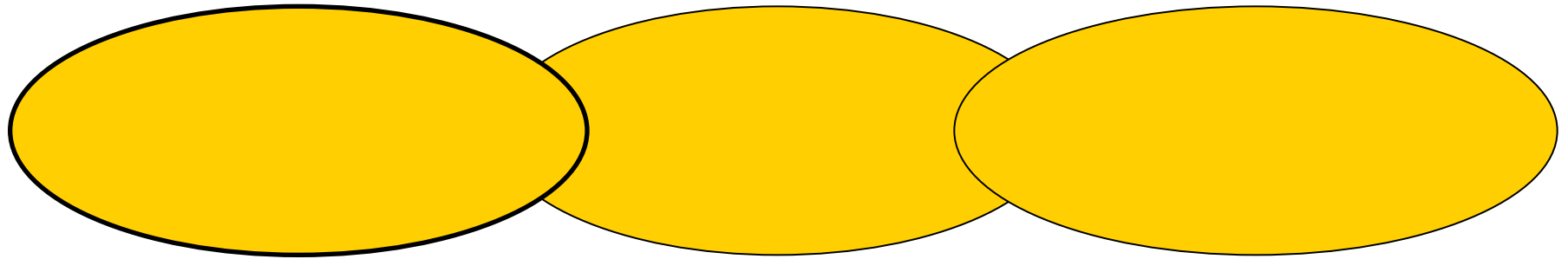

ISBN 978-91-86885-39-7

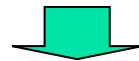
Artikelnr 2011-9-2

Publicerad www.socialstyrelsen.se, september 2011

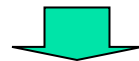
Utveckling av malnutrition

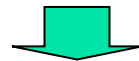
Intag mindre än behov

Minskande förråd

Biokemiska förändringar

Anatomiska och funktionella förändringar

Primära effekter av malnutrition

Muskelsvaghet

Minskad tarm-motilitet

Ökad infektionsrisk

Hypoproteinemi - ödem

Fördröjd sårläkning

Suturinsufficiens

Sekundära effekter av malnutrition

Ökad dödlighet

Ökad sjuklighet

Förlängd sjukhusvistelse

Förlängd konvalescens

Ökade kostnader

Diagnoskriterier malnutrition

- **Viktsförlust >10% + endera**
- **BMI < 19 < 70åå, <21 >70åå**

	K	M
■ FFMI	< 15	< 17
■ FMI	< 4	< 2
- **Gånghastighet < 1m/s**
- **Dålig handstyrka**

Sjukdomar som ökar risken för malnutrition

- **Svår infektion**
- **Malignitet, speciellt ÖNH, ventrikel, pancreas, hematologi**
- **Inflammatorisk tarmsjukdom**
- **Kronisk hjärtsvikt**
- **Kronisk lungsjukdom**
- **Leversjukdom**
- **Njursvikt**
- **Cerebrovaskulära & neurologiska sjukdomar**
- **Psykiska sjukdomar**
- **Brännskada**

Metabolism vid svält

- B-glukos och insulin sjunker, glukagon ökar
- Glykogen töms, till glukoneogenes
- Ökande lipolys, FFA, ketonbildning
- Ökande a.s-nedbrytning för glukoneogenes
- Senare övergår CNS från glukos till ketoner
- -mindre a-s-förluster
- ECV ökar, BCM/ICV minskar
- BMB minskar

Gradering av malnutrition från BMI

BMI

18.5 – 24.9

17.0 – 18.4

16.0 – 16.9

<16.0

<14

<13

<11

Gradering

Normal

Malnutrition grad I

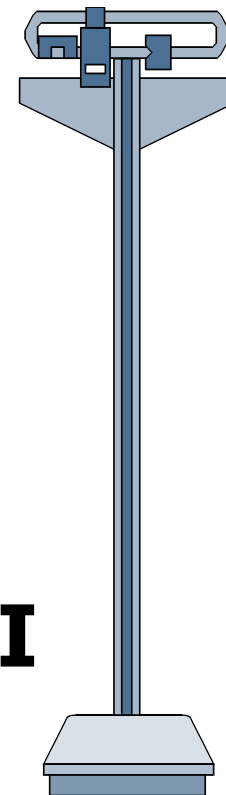
Malnutrition grad II

Malnutrition grad III

Akut åtgärd!

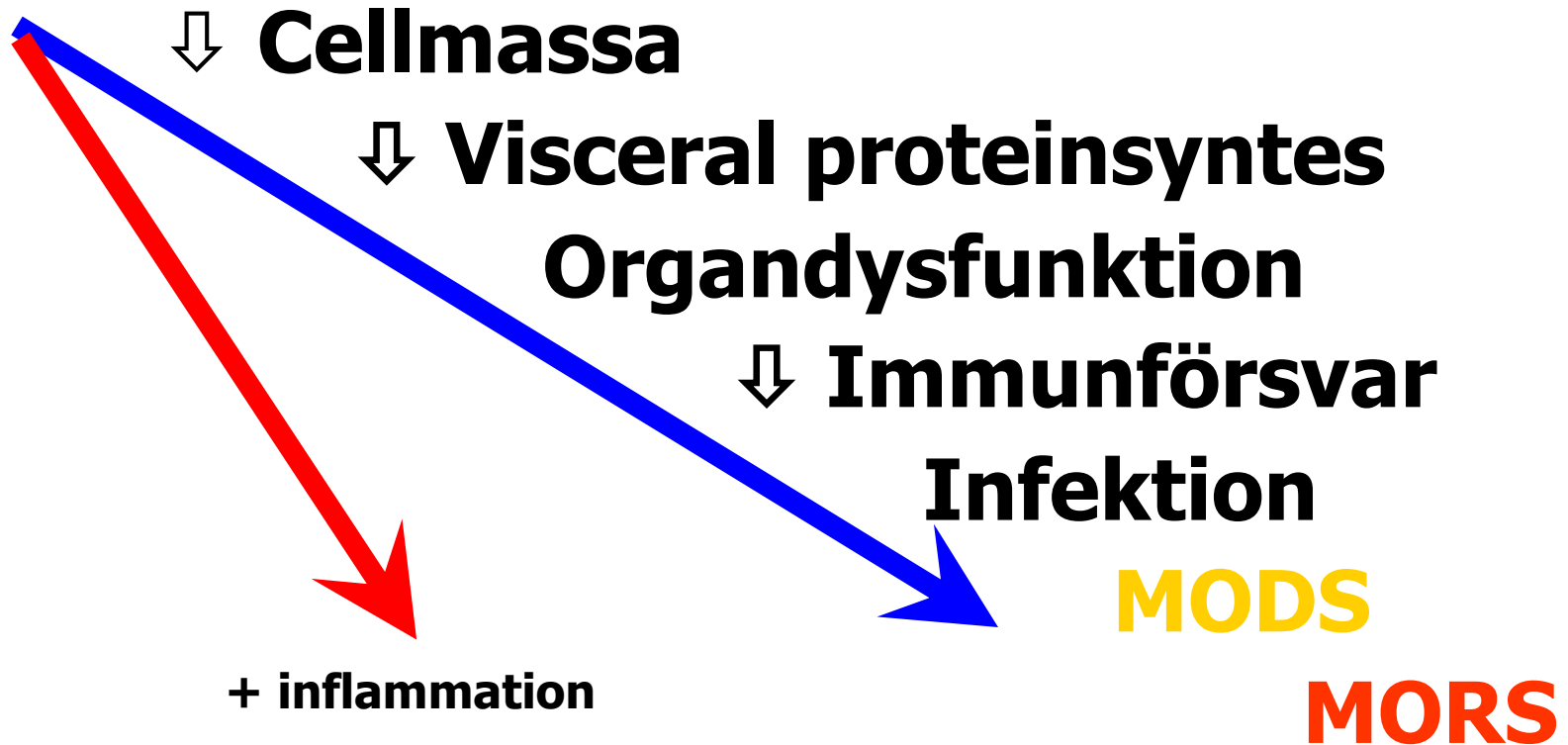
Överlevnadsgräns män

Överlevnadsgräns kvinnor

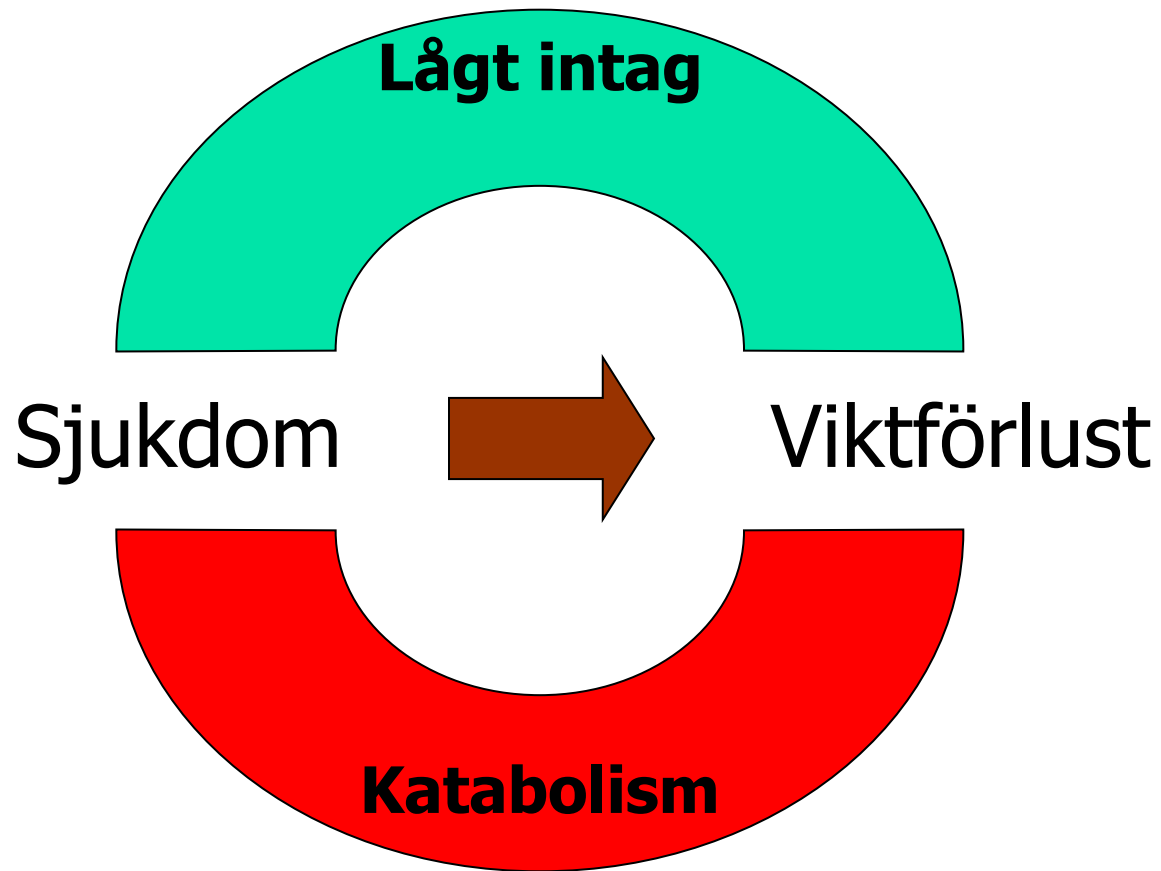

Malnutritions-utförsbacken

Malnutrition

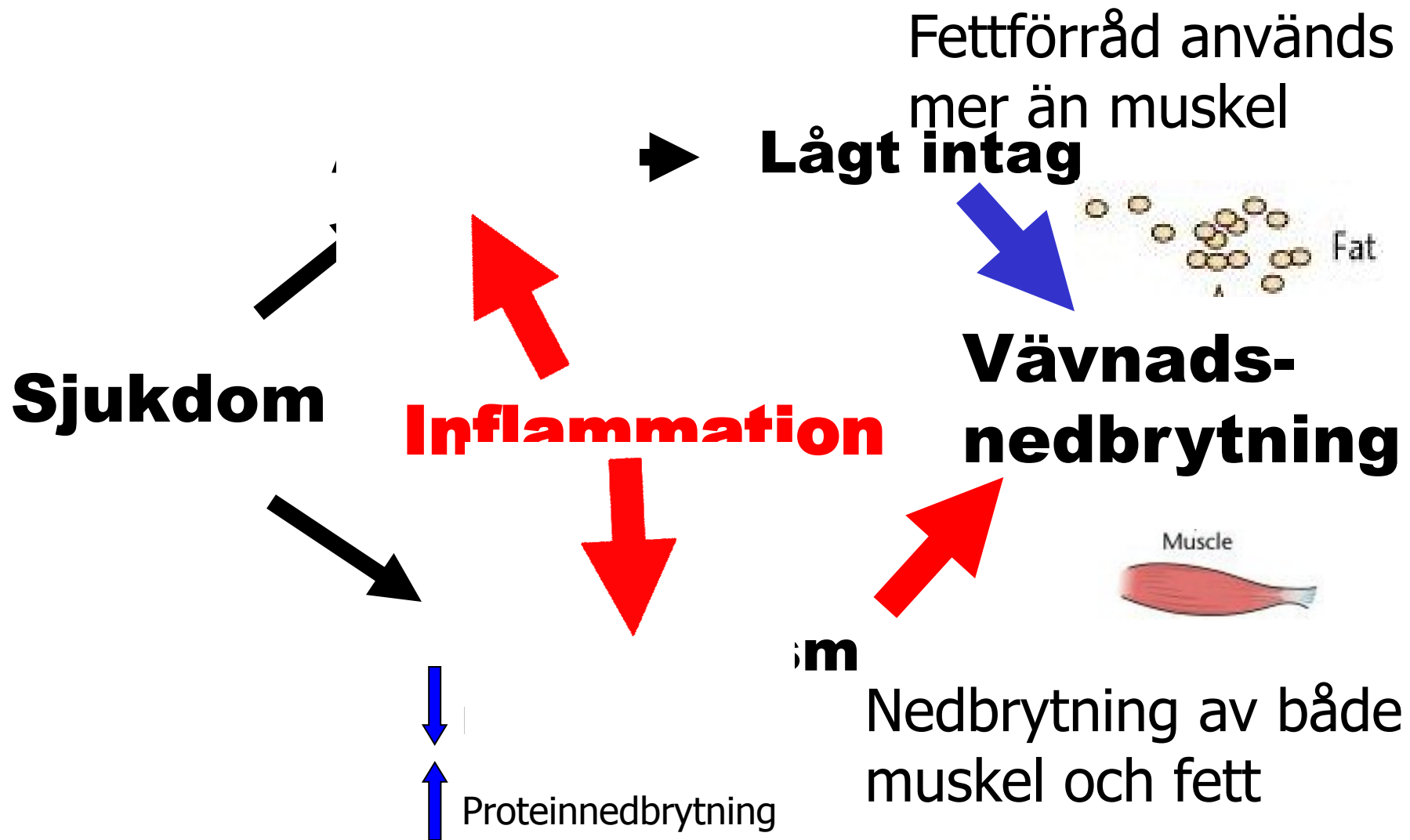

De två vägarna till viktförlust

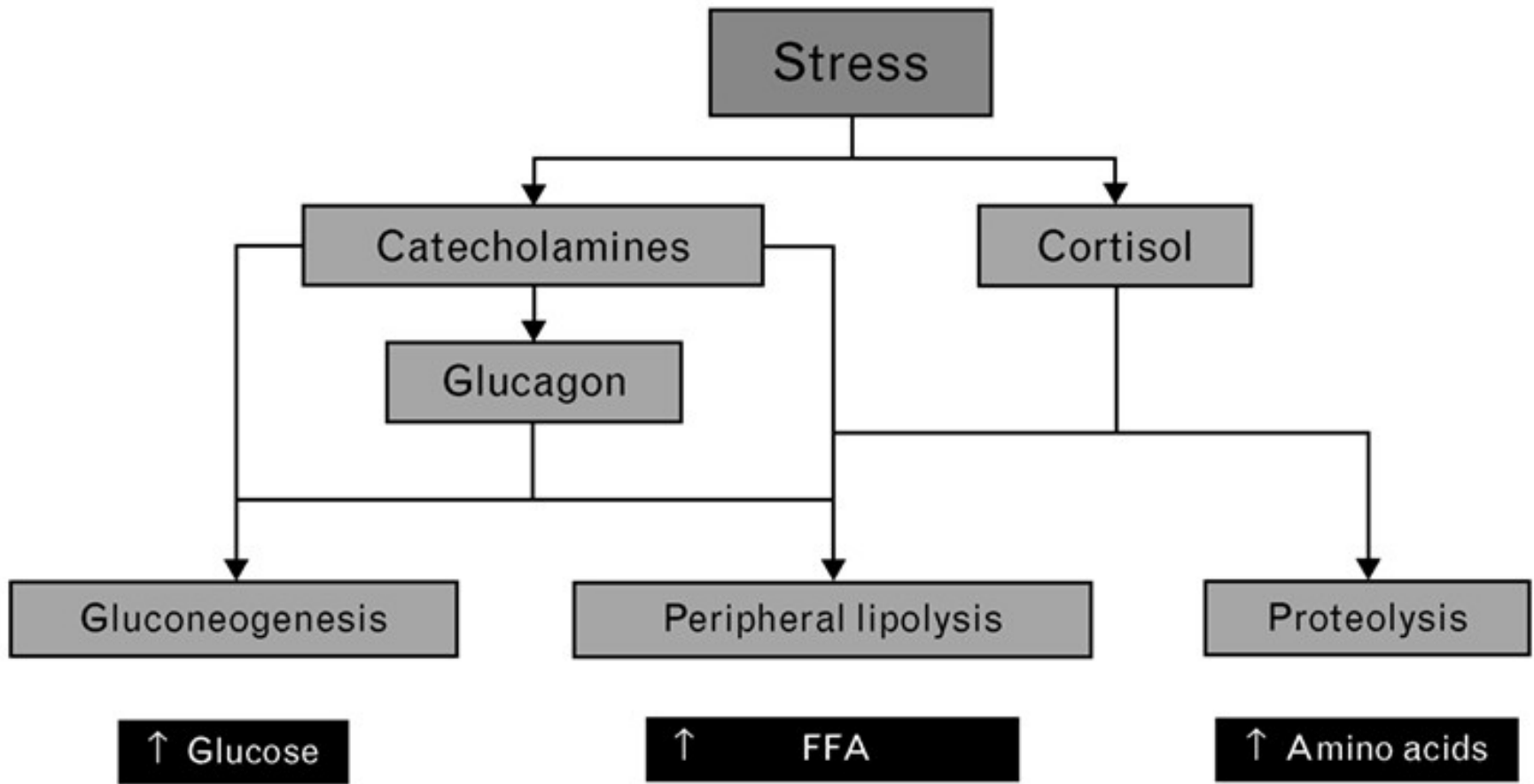

Malnutrition & sjukdom

Metabol stress

Metabolism vid inflammation

Hypermetabolism & hyperkatabolism

↑ glukos   ↑ FFA   (↑) ketoner

insulinresistens

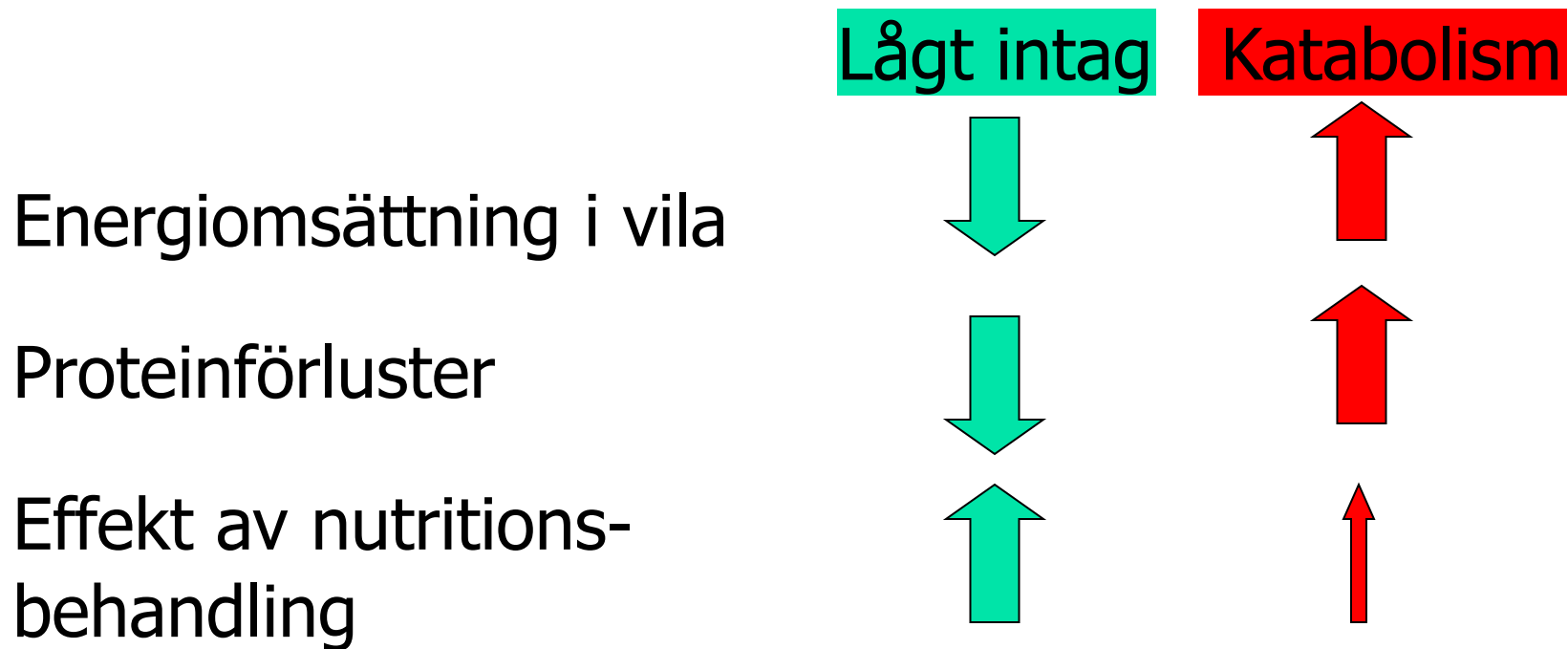
↓ proteinsyntes i muskler

↑ glukagon, adrenalin, kortisol, GH

↑ glukoneogenes från a.s.från muskler

↑ BMB via ökad KH + fettoxidation

Sjukdomsrelaterad undernäring: Metabola förändringar

Definitioner, indikationer och kontraindikationer

Artificiell nutrition (*artificiellt tillförd näring*) enteral & parenteral nutrition

Artificiell nutrition är indicerad till patienter som

- inte kan inta tillräckligt med näring under en vecka eller längre **och**
- där nutritionsbehandlingen kan förväntas påverka tillståndet.

När mag-tarmkanalen fungerar, bör i första hand enteral nutrition användas.

Parenteral nutrition PN

- **Livräddande då tarmen inte fungerar**
- **Väl utprovade standardiserade TPN-system**
- **Fungerar under lång tid**
- **Vattenretention vid hyperton tillförsel**
- **Risk för kateterkomplikationer om CVK**
- **Dyr jmf med EN eller kost**
- **Svälter tarmslemhinnan?**
- **Leverpåverkan?**

Klassiska indikationer för PN

- Pre + postoperativt
- Trauma/brännskador
- Medvetslöshet, då EN ej lyckas
- Då mag-tarmkanalen inte fungerar:
  - ileus, fistlar, malabsorption (SBS), "tarmvila"
- ÖNH-cancer
- Strålning & cytostatikaterapi
- Lever & njurinsufficiens

TPN: kontraindikationer

- **Instabil cirkulation**
- **Över/undervätskning**
- **Hyponatremi**
- **Hypokalemi**
- **Ökad serumosmolalitet**

Typer av PN

- **Kompletta flerkammarpåsar (fett, KH+a.s)**
- **Tillsatser av vitaminer & spårämnen**
- **Kolhydratlösningar (glukos)**

- **Fettemulsioner**
- **Inkompletta tvåkammarpåsar (KH+as)**

PN typer & fabrikat

■ Fettemulsioner

- Soja
- Soja/MCT/oliv:
- Soja/MCT
- Soja/LCT+MCT
- Soja/MCT/oliv/fisk
- Soja/MCT/fisk
- Omega-3-tillskott

Intralipid
Clinoleic
Vasolipid
Structolipid
SMOF-lipid
Lipoplus
Omegaven

■ Tillsatser

- Vattenlösliga vitaminer
- Fettlösliga vitaminer
- Spårämnen
- Elektrolyter

Soluvit
Vitalipid
Tracel
ex Addex-

} Cernevit
(utan K)

PN typer & fabrikat

- **Kompletta flerkammarpåsar**
  - Kabiven / Perifer / Kabiven EF
  - OliClinomel / Olimel
  - Nutriflex Lipid / Peri / Plus / Omega Special
  - StructoKabiven (utgående)
  - SMOF-Kabiven
  - Numeta (pediatrisk)
- **Inkompletta tvåkammarpåsar (KH+as)**
  - Nutriflex / Peri / Plus / Special
  - Clinimix

Bedömning av behov vid PN

Tumregler för nutritionsterapi

- **Ge per kg per dygn:**
  - 25 kcal (0,1MJ)
  - 0,15 g N (1 g protein/ as)
  - 2g kolhydrater/glukos (max 0,5g/t)
  - 1g fett
  - 30 ml vätska
- **Ge varje dygn:**
  - 10g EFA
  - 80 mmol Na, 80-40 K, 20 PO₄, 10 Ca, 10 Mg
  - Soluvit Vitalipid Tracel

Men tänk på att tumregler är till för att tummas på!

Start av PN i praktiken

Teknik för PN 1

- **Via perifer ven (PVK)**
  - ej för koncentrerade lösningar (tromboflebit)
  - helst <1000 mosmol/kg om ej fettemulsion
  - byt kanyl (1,0 mm) dagligen
  - dagar-veckors varaktighet
  - inga allvarliga biverkningar
- **Perifert insatt central kateter (PICC)**
  - halvvägs katetrar v. basilica-axillaris
  - OK för fullnutrition under kort tid <3v
  - Stör mer, större infektionsrisk än i lokal kateter

Teknik för PN 2

- **Via central ven (CVK)**
  - **tål alla lösningar**
  - **risk för punktion/trombos/emboli/sepsis**
  - **bör inläggas med sterilteknik på OP**
  - **kan fungera i månader & år**
- **Via venport (Port-a-cath)**
  - **subkutan dosa punkteras+kort CVK**
  - **risk för trombos/okklusion**
  - **bekväm, fungerar bra vid HPN**

PN: tillförsel

- **PN ges först vid stabil cirkulation & diures**
- **PN ges om intag < behov under 5-7dygn**
- **PN preop vid grav malnutrition**
- **PN postop som ovan, om preop:fortsätt**
- **Dosera efter kroppsvikt och behov**
- **Vid malnutrition starta lågt, öka gradvis**
- **Komplettera med elektrolyter, spårämnen och vitaminer från första dagen**

Monitoring

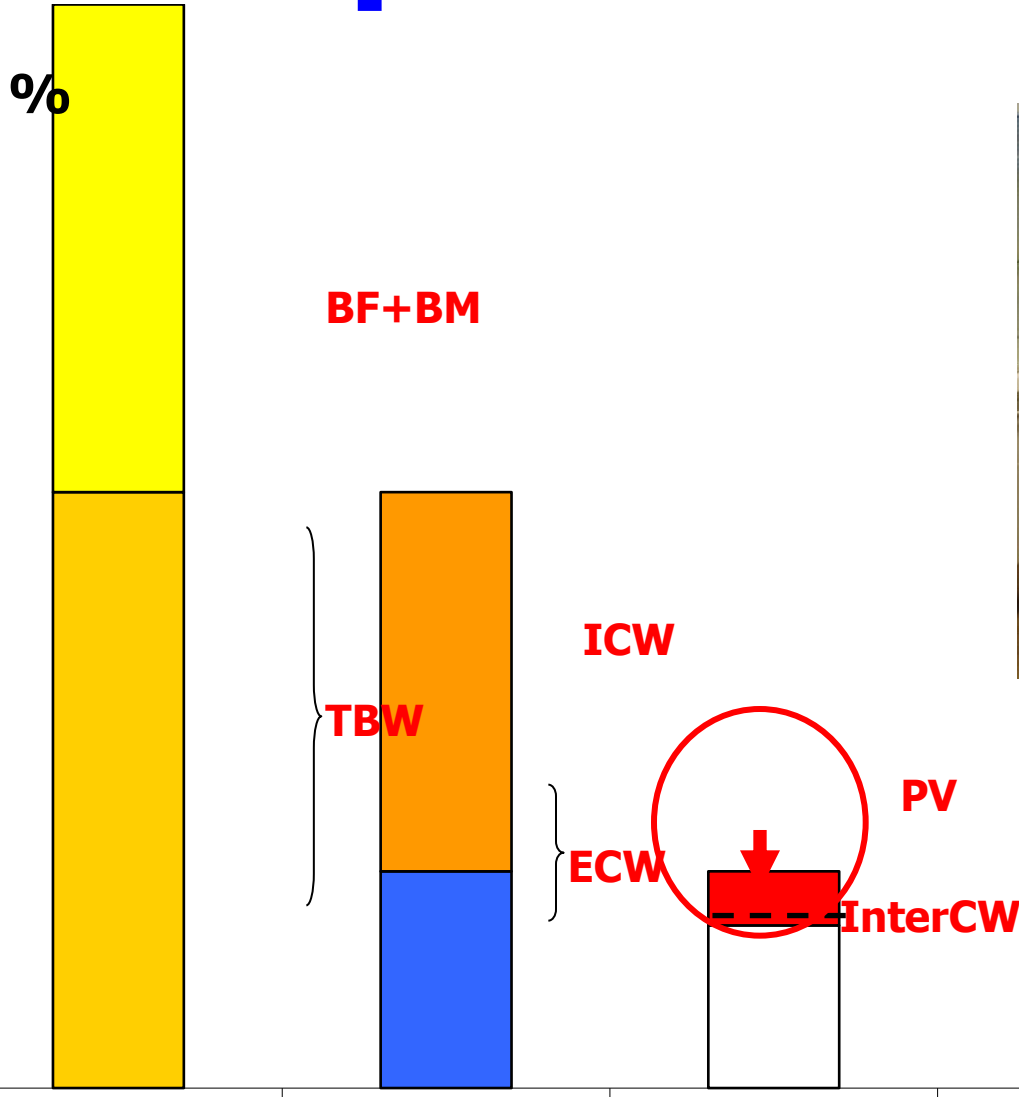
TPN: kontroller

- **Dagligen (vid start)**
  - **Vikt/temp/ödem/cirkulation/BT/glukos U/B**
- **1-2 dygn efter insättning+ upprepat vb**
  - **Elstatus: Na, K, Ca, Mg, PO₄, kreatinin**
  - **Leverstatus inkl urea, albumin, PK/INR**
  - **Triglycerider (<4mmol/l 4 tim efter infusion)**
  - **TPK**
- **Varje vecka - månad vid stabilt tillstånd**
  - **som ovan + U-Na, CRP, PK, Hb,LPK,**
- **Glesare: Vit AED, Zn/Se/Cu, (Mn vid leversvikt), ferritin**

Blodprov & vätskevolymer

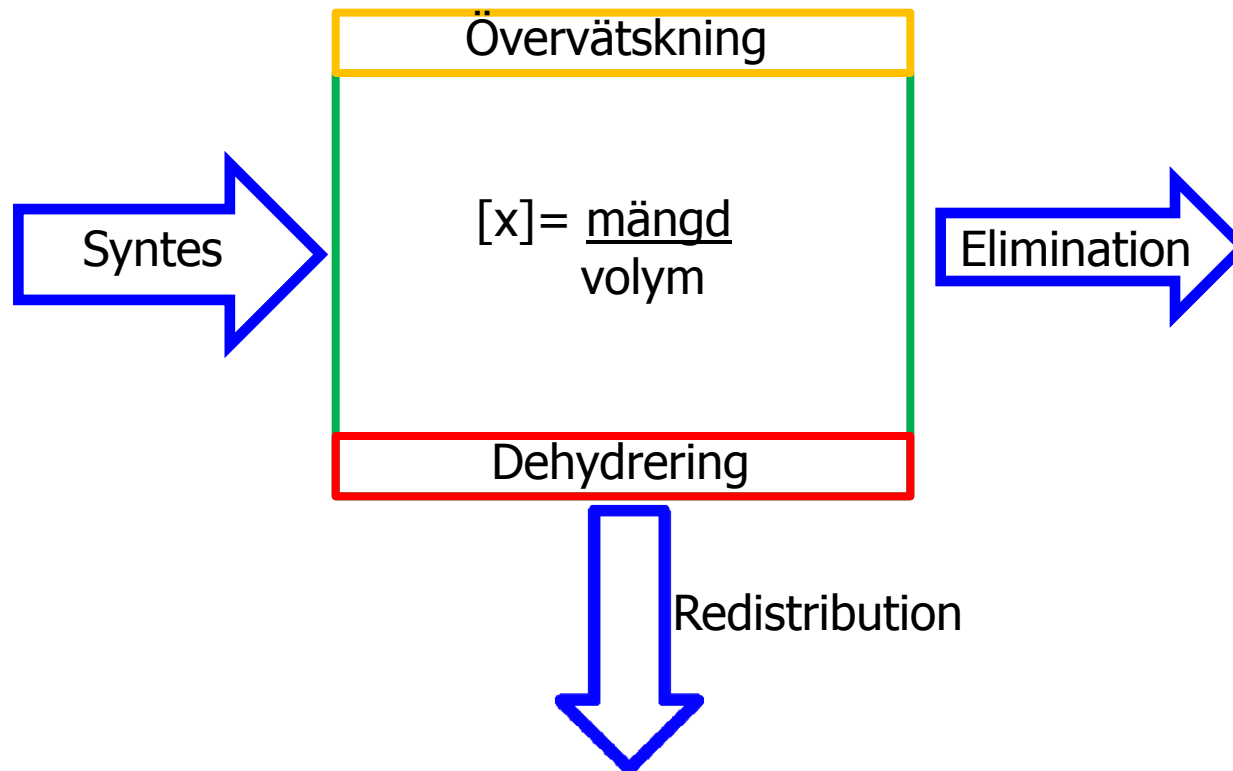

[Albumin] 40g/l $\approx$ 140g in PV

[Albumin] 15 g/l $\approx$ 180g in InterCW

Blodprov & fysiologi

Faktorer som påverkar bedömningen av klinisk kemiska prov

- Ålder-kön-ras
- Sjukdom
- Viktnedgång
- Infektion/stress
- Fysisk aktivitet
- Homeostatisk reglering
- Dygnsvariation
- Fysiologisk/hormonell status
- Interaktion mellan näringsämnen
- Aktuellt kostintag
- Läkemedel
- Provförorening
- Provtagningsfel
- Riktighet & precision
- Känslighet & specificitet
- **Lättare att ordinera än att värdera!**

Blodprov & nutritionsstatus

Labprover som sjunker vid malnutrition

- **B-Hemoglobin**
- **S-albumin** [t_{1/2}=20 d]
- **S-transferrin /TIBC** [t_{1/2}=8 d]
- **S-Prealbumin/transthyretin** [t_{1/2}=1 d]
- **S-Retinol bindande protein RBP** [t_{1/2}=0.4 d]

Blodprov & nutritionsstatus

Labprover som sjunker vid malnutrition

- **S-Kreatinin, K, Mg, Fosfat, S-Folat**
- **S-IGF-1** insulinlik tillväxtfaktor 1
- **LPK**
- **Labprover som sällan påverkas av protein/energi-malnutrition**
- **Glukos, S-Na, Ca**
- **S-kolesterol**
- **ADEK-vitaminer, S-vitamin B12**

Serumprotein

- **Albumin** (40-51g/L <50år, 37-48>50år)
- **Plasmas viktigaste protein för att upprätthålla kolloidosmotiskt tryck**
- **Multitransportör, t ex fettsyror, bilirubin, Ca, Mg, Zn**
- **Vid inflammation läcker albumin ut ur blodbanan, vilket kan mätas indirekt som ökande SR.**
- **T_{1/2}=21 dagar, okänslig indikator på proteinbrist, men god markör för operationsrisk.**
- **Albuminhalten sjunker måttligt (25-35g/l) vid**
  - malnutrition,
  - övervätskning
  - inflammation
- **Mycket låga albuminvärden (10-20g/l) vid**
  - leversvikt (nedsatt syntes)
  - brännskador
  - njurskador / nefrotiskt syndrom (urinprotein 5g/d)
  - proteinförlorande enteropati (fecesprotein 20g/d)

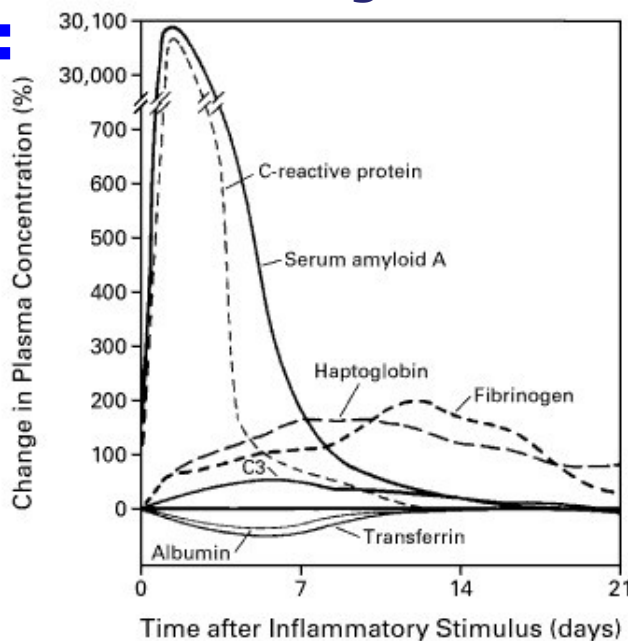

Blodprov & inflammation

Akuta fasreaktanter

+ - syntes,
kapillärläckage/redistribution
sekvestrering i lever % RES

- **Positiva APR:**
- **CRP** [$t_{1/2}$ 0.8d]
- **Fibrinogen**
- **Ferritin**
- **Orosomukoid**
- **Haptoglobin**
- **Ceruloplasmin**
- ...

- **Negative APR:**
- **Albumin**
- **Prealbumin/TT**
- **RBP**
- **Transferrin /TIBC**
- **Fe**
- **Selenoprotein P**
- ...

**Onormala "nutritionsprover" kan bero på inflammation
– kolla alltid ev inflammation med CRP eller TPK!**

Vitamin & mineralprov påverkas av inflammation!

Blodprov	Referens	CRP<15	CRP> 100 mg/l	
Fe	18-30umol/l	- 40%	-60-90%	Binds i RES Albumin- bundet! SePP sjunker CP ökar RBP sjunker
Zn (Ca, Mg)	11-17umol/l	-10%	-40-60%	
Se	0,8-2 umol/l	-10%	-40-60%	
Cu	10-24 umol/l	+15%	+20%	
Vit A	1-2,8 umol/l	-40%	-40%	
Vit D	30-100nmol/l	-10%	-40%	
Vit E	15-40 umol/l	=	-30%	
Vit B12	110-600pmol/l	=	=	
Folat	5-30nmol/l	=	=	
β-karoten	90-300ug/l	-50%	-90%	

Komplikationen

Komplikationer till PN

- Kateterrelaterade
  - Stopp
  - Infektion kring infart
  - Sepsis
  - Katetertrombos

Komplikationer till PN

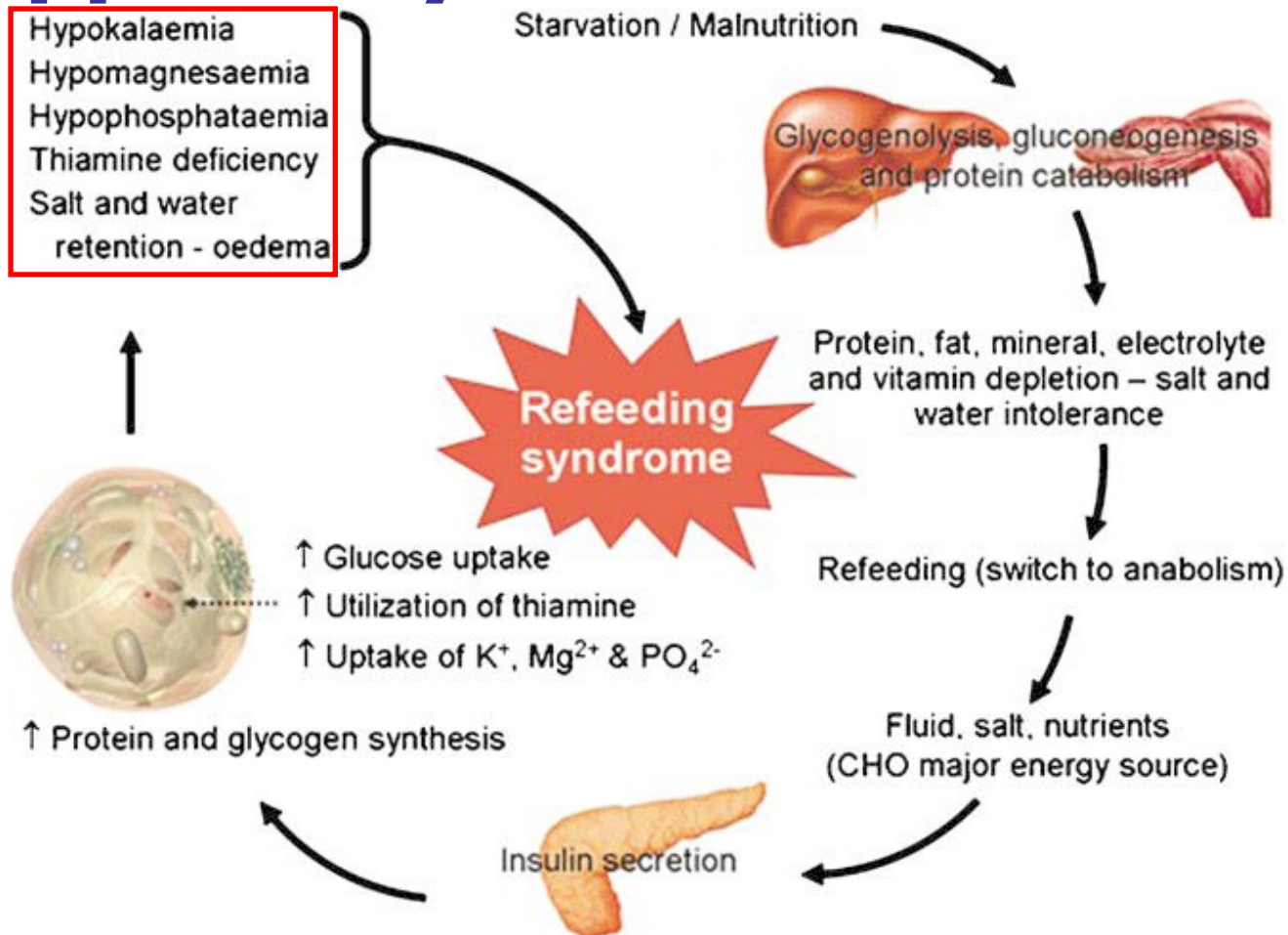
- Metabola
  - Leversteatos
    - Transaminaser 1-3x normala
    - ALP 1-3x normal
  - Leversteatohepatos/gallpåverkan
    - Bilirrubinstegring/ikterus
    - Gallsten
  - Överdoserings
    - Höga TG, glukos, urea

Parenteral Nutrition

RFS

Frågor

Utveckling av Uppstarts syndromet

Symtom som ökar risken för RFS

- Ofrivillig viktnedgång $>10\%$ /1-3 mån
- Undervikt $<75\%$ av idealvikt (**BMI <15**)
- Förlust av muskulatur (sarkopeni)
- Kronisk dysfagi
- Kroniskt illamående/kräkningar/diarré
- Fasta eller NPO $>7d$
- För lite EN eller PN $>10d$

Riskgrupper för uppstartsyndromet I

- **Ofrivillig viktnedgång:** Svält >1 v, >5%/m, <7,5%/3m, >10%/6m
- **Frivillig viktnedgång**
  - långvarig bantning/ fasta, obesitas med snabb viktnedgång
  - Anorexia nervosa
- **Dåligt näringsintag:**
  - Alkoholism, social utslagning, hemlösa
  - Udda kostregimer/psykisk sjukdom
  - Äldre med depression
  - Dysfagi
  - Cancer
- **Ändrad metabolism utan svältadaptation**
  - Kronisk infektion eller inflammation, tex TBC, RA
  - Under konvalescens efter katabola tillstånd / post op

Riskgrupper för uppstarts syndromet II

- **Malabsorption & maldigestion**
- Kräkningar & diarré
- Tarmsvikt, IBD-Inflammatorisk tarmsjukdom, SBS-korttarmsyndrom, pseudoobstruktion, gastrektomi mm
- Kronisk pankreatit
- Patienter på antacida (mineralbindare)
- Patienter med högdos diuretika (ökar mineralförluster)
- K912 Post op malabs, tex efter bariatrisk kirurgi vid obesitas

Behandling av grav malnutrition

- Långsam upptrappning!
- Ge initialt max 15 kcal/kg **aktuell** kroppsvikt !
- E-kost > EN > PN MEN ALDRIG BARA GLUKOSDROPP
- Öka gradvis (1v) efter kliniskt svar till >> 35 kcal/kg
- Sparsamt med Na
- Rikligt med K, Mg, PO₄, vitaminer, B1(**tiamin**)
- Snabb viktuppgång indikerar ofta ödem!
- Följ puls, temp, vikt, ödem, Na, **K, Mg, PO₄**, glukos, TG

PN och leverpåverkan

- 2-3x höjning av **transaminaser och ALP** med viss leversteatos är vanligt (~30%) vid korttids PN och regel vid långtids-PN, men kan accepteras **om stabilt**
- Vanliga icke-PN orsaker är sepsis och bakomliggande leversjukdom
- Fettemulsioner med mycket **ω -6 PUFA** och växtsteroler kan möjligen bidra
- Fetttillförseln bör vara <1g/kg/d till vuxna
- **Bilirubin**stegring ska alltid utredas/åtgärdas
  - OBS! Kolla värden pre-PN mtp **Gilberts syndrom**

PN och leverpåverkan

■ Åtgärder:

1. Andra orsaker? Leversjukdom? Lkm? Infektion?
2. Säkerställ mesta möjliga tillförsel p o / EN
3. Sätt ut PN om möjligt, annars reducera 25%
4. Överväg byte av PN-preparat, speciellt från äldre/sojabaserade till moderna/blandade, gärna med **ω -3 PUFA**
5. Reducera fetttilförseln till 1g/v
6. Om bilirubinstegring, avbryt tillförsel av spårämnen pga risk för ackumulering av Mangan

PN-frågor: parallella infusioner?

- Glukos 5+10%, NaCl, RingerAcetat:
  - **OK**
- Antibiotika:
  - **NEJ** inte samtidigt, spola med NaCl före/efter
  - Ev: **kontrollera i FASS**
- Erytrocytkoncentrat:
  - **NEJ** inte samtidigt, spola med NaCl före/efter

PN-frågor: PN och hunger?

PN minskar aptit

- men ger oftast positiv nettoeffekt vad gäller energibalans, precis som kosttillägg
- Balanserad TPN (a.s+fett+glukos) minskar aptiten mindre än bara fett *hos friska fp*
- Cancerpatienter kan ibland må illa av PN-fett, men sällan av glukos
  - Logiskt pröva fett-reduktion/utsättning
- Vid lång PN: reducera stegvis/intermittent efter ökande aptit/vikt

PN-frågor: PN natt/dag?

- PN kan ändra dygnsrytmen
- PN dagtid
  - Följer vår dygnsrytm med hormoner & aktivitet
  - Oftast enklare för vårdpersonal
  - Stör daglig aktivitet för patienten
- PN nattetid
  - Fler timmar att fördela näringstillförseln
  - Fria dagar
- PN hela dygnet
  - Bäst proteinutnyttjande (grad A rek ESPEN GL)